

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти
НАПН України,
доктору педагогічних наук, професору
С. А. Калашніковій

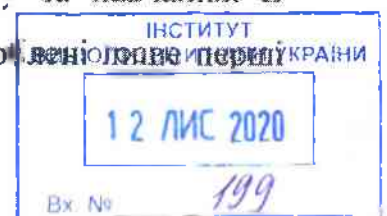
ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційне дослідження **Власової Інни Володимирівни**
«Розширення фінансової автономії університетів: політичний та
управлінський виміри»

на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою

1. Актуальність теми дисертації. Дисертаційне дослідження І. В. Власової присвячене актуальній проблемі фінансової автономії університетів у політичному і управлінському вимірах. На сьогодні університетська автономія розглядається як саморегульоване і авторитетне академічне середовище, яке створює і поширює знання, але її також розглядають як фінансово-організаційну самостійність закладів вищої освіти, яка дозволяє їм бути ефективними на ринку освітніх послуг. Автономія університетів в економічному вимірі в умовах нестабільності чи скорочення державного фінансування надає їм можливість диверсифікувати джерела фінансування. Таке фінансування має бути децентралізованим і реагувати на соціальні запити, стан ринку і основні світові тенденції розвитку освіти й науки. Автономія змінює обличчя університету, який активніше реагує на ринок, стає чутливішим до запитів споживачів, розвиває гнучкіші стратегії розвитку і забезпечення якості вищої освіти. У цілому сьогодні є очевидним, що збільшення автономії призводить до покращення економічного становища університету. Автономія університету можлива у чотирьох напрямках: академічна, організаційна, кадрова і фінансова. Фінансова автономія університету стосується можливостей залучати кошти, використовувати будівлі і майно, робити позики і встановлювати оплату за навчання. В умовах, коли щодо фінансової автономії університетів зростає інтерес до неї, зростає потреба в її дослідженні.

кроки: підготовлено відповідні законопроекти про зміну правового статусу закладів вищої освіти та запроваджена нова формула розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами вищої освіти, представлене дисертаційне дослідження І. В. Власової актуальне на часі.

Дисертаційна робота виконана як складова наукових досліджень Інституту вищої освіти НАПН України: «Механізми розширення фінансової автономії закладів вищої освіти України» (0118U003247) та «Оцінювання ефективності діяльності університетів України у контексті метрик Європейської асоціації університетів» (0120U100783), що підтверджує її актуальність.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, досягнуто через застосування відповідного наукового інструментарію, який складається із комплексу вдало підібраних автором методів наукового пізнання та їх системного використання, а також відповідній джерельній базі. Дисертанткою здійснений аналіз більше 479 літературних джерел, з них англійською мовою – 391. Це створює передумови для системного висвітлення теми та свідчить про ґрунтовність роботи та неабияку ерудицію дисертанта.

Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло використання наукових праць вітчизняних авторів (дисертаційних досліджень, авторефератів, монографій, публікацій у періодичних виданнях, матеріалів наукових конференцій), нормативних документів (стратегічні документи, що визначають пріоритети сучасного розвитку вищої освіти, аналітичні матеріали міжнародних організацій, законодавчі акти, нормативно-правові та інші документи національного, регіонального та інституційного рівнів; статистичні дані; інформаційні та статистичні дані органів центральної виконавчої влади) та досить значної кількості праць зарубіжних дослідників.

Аналіз провідного зарубіжного досвіду дав змогу дисертантці визначити специфіку фінансової автономії закладів вищої освіти в умовах децентралізованого управління та багаторівневості (США, Канада, Велика Британія, Франція, Фінляндія, Польща, Латвія, Литва).

За результатами проведеного аналізу І. В. Власовою досліджено сутність процесу розширення фінансової автономії університетів у частині виокремлення політичного і управлінського вимірів, схарактеризувати їх складові на національному, регіональному, інституційному рівнях.

Отримані дисертанткою результати представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають положенням дисертаційного дослідження та поставленій меті і відзначаються чіткістю й обґрунтованістю, практичною спрямованістю на вирішення досліджуваної проблеми.

Теоретичне узагальнення ключових понять, дало змогу уточнити поняттєво-термінологічний апарат з проблеми розширення фінансової автономії університетів: «фінансова автономія університету» як спроможність університету самостійно приймати рішення щодо власної фінансової діяльності (с. 20 дисертації), «розширення фінансової автономії університету» як цілеспрямований динамічний процес, що веде до підвищення спроможності університету самостійно приймати рішення щодо власної фінансової діяльності, включає політичний та управлінський виміри, здійснюється на національному, регіональному та інституційному рівнях шляхом реалізації відповідного комплексу заходів, механізмів та інструментів політичного та управлінського спрямування (с. 21 дисертації).

Заслуговує на увагу обґрунтованість концептуальних рамок розширення фінансової автономії університетів: Моделі державного управління – Специфіка управління галуззю, інституцією (с. 327) – Роль держави в управлінні вищою освітою (с. 328) – Врядкування у вищій освіті (с. 328) – Моделі сучасних університетів (с. 328) – Парадигми соціального розвитку (с. 329) – Рівень фінансової автономії (с. 329) – Ефективність

діяльності (329) – Підходи до фінансування (с. 330) – Механізми та інструменти розширення фінансової автономії університетів) (с. 330);

Представлені концептуальні рамки розширення фінансової автономії університетів дозволили інтегрувати різні управлінські моделі, механізми та інструменти та врахувати їх при визначенні підходів до розширення фінансової автономії університетів.

Визначені І. В. Власовою концептуальні рамки дали можливість розробити модель розширення фінансової автономії університетів (додаток Д, с. 450), у якій відображено етапи, механізми / інструменти політичного і управлінського вимірах розширення фінансової автономії університету на національному, регіональному, інституційному рівнях та модель державного управління відповідно до концептуальних рамок розширення фінансової автономії університету.

На основі розроблених теоретичних основ та аналізу поточного стану запропоновано чотири можливих сценаріїв розширення фінансової автономії університетів в Україні за критеріями–парами: «Рівень фінансової автономії університету – Рівень ресурсного забезпечення» та «Рівень фінансової автономії університету – Рівень впливу на розвиток суспільства».

Як підсумок, дисертанткою з'ясовано зв'язок між розширенням фінансової автономії університетів та ефективністю діяльності закладів вищої освіти задля реалізації місії та цілей університету, забезпечення підзвітності університету перед ключовими стейкхолдерами (органи державної влади, роботодавці, здобувачі вищої освіти, працівники закладів вищої освіти). Отже, дисертаційна робота І. В. Власової містить нові, раніше не захищені наукові положення, відтворює цілісну картину щодо розширення фінансової автономії університетів у частині виокремлення політичного і управлінського вимірів на національному, регіональному, інституційному рівнях.

3. Достовірність і новизна висновків і рекомендацій.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій щодо достовірності і об'єктивності не викликає сумніву, оскільки засвідчується аргументованими авторськими підходами щодо розширення фінансової автономії університетів у частині виокремлення політичного і управлінського вимірів, вивчення зарубіжного досвіду провідних країн світу з досліджуваної проблеми, застосуванням комплексу наукових методів дослідження (порівняльний та контент-аналіз, узагальнення, систематизації, інтерпретації, класифікації, статистичного і системного аналізу, наукової екстраполяції), можливістю впровадження результатів дослідження у практику.

Цілком логічною і обґрунтованою є структура дисертації, яка представлена вступом, п'ятьма розділами, висновками до розділів, загальними висновками, списком використаних джерел та додатками. Кожен розділ спрямований на вирішення дослідницьких завдань для реалізації мети дослідження, а підсумками є рекомендації та висновки.

Серед переваг дисертаційної роботи її чітка структурованість та взаємоузгодженість ключових компонентів – мети, завдань, об'єкта, предмета, наукової новизни, висновків дослідження, що детерміновані основним текстом дисертації. Це надає дисертації цілісності і завершеності. Збалансованою є тематика п'яťох її розділів. Науково-теоретичне обґрунтування моделі розширення фінансової автономії університетів дає підставу для ствердження системного підходу до досліджуваної проблеми.

Викладене вище дає підстави стверджувати, що наукові результати дисертаційного дослідження Інни Володимирівни Власової достатньо обґрунтовані та достовірні.

4. Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях.

Наукові результати викладено в загальних висновках та повною мірою висвітлено в опублікованих працях. За результатами дисертаційного дослідження автором опубліковано 27 наукових праць, з них: 20 статей – у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань

України та виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних; 5 тез доповідей – у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій; 2 аналітичні матеріали.

Матеріали кандидатської дисертації І. В. Власової «Фінансове забезпечення інноваційних проєктів» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит у тексті докторської дисертації не використовувались.

Апробацію результатів дослідження здійснено під час участі у міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, звітних конференціях, засіданнях, семінарах та круглих столах Інституту вищої освіти НАПН України.

Підтримуємо сформульовані у дисертації наукову новизну й практичне значення дослідження; зазначаємо належний рівень оформлення та апробації результатів дослідження; основні положення дисертації вдало ілюстровані таблицями та рисунками. Висновки до дисертаційного дослідження логічно структуровані, відповідають поставленим завданням. Отже, мету дослідження реалізовано шляхом поступового виконання поставлених завдань.

Структура і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації.

5. Зауваження щодо змісту дисертації. Оцінюючи загалом позитивно дисертацію Власової Ірини Володимирівни, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. На нашу думку, дисертанткою недостатньо відображено практичне значення дисертаційного дослідження. Необхідно було б чіткіше акцентувати увагу на особливостях реалізації фінансової автономії університетів України та опублікувати окремим виданням методичні рекомендації з цієї проблеми.

2. На основі аналізу зарубіжного досвіду фінансування вищої освіти бажано було б обґрунтувати доцільну модель розширення фінансової автономії для закладів вищої освіти України.

3. Позитивним є з'ясування авторкою у п'ятому розділі стану фінансової автономії університетів України. Доцільно було б глибше розкрити зміст і представити це в авторефераті.

4. Важливим є представлення у п'ятому розділі рекомендацій щодо розширення фінансової автономії університетів України. Бажано було б більш повніше відобразити їх в авторефераті.

5. Доцільно було б за можливості оновити статистичні дані щодо базових показників деяких країн світу у сфері вищої освіти (табл. Б.1., с. 448).

Проте висловлені зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертаційного дослідження І. В. Власової, яке виконане на належному науковому і практичному рівні.

6. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Аналіз дисертаційної роботи, автореферату і публікацій здобувача дає підстави для висновку, що дослідження Власової Ірини Володимирівни «Розширення фінансової автономії університетів: політичний та управлінський виміри» є актуальним, завершеним і самостійним. Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 10, 12, 13, 14), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами і доповненнями) та іншим вимогам МОН України, а її автор – Власова Ірина Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Підпис Галуса О.М. засвідчую
Зав. канцелярією ХГПА

О. М. Галус

І. С. Вітюк

